

цільові навчання. Багато аспектів було включено в Національну програмну політику у 1962 році.

Згодом постало питання про те, що ця політика не відповідає вимогам часу та стану справ у суспільстві. Нова програма 1971 року, яка дозволяла отримати ступінь магістра соціальних наук, представила широку можливість у розробці спеціальних курсів. Ставилися умови вивчення державної благодійної політики, соціальних служб, психології, соціального середовища. Але визначати організацію навчального процесу мав університет або факультет. Практика була представлена як обов'язковий елемент навчального плану.

1984 рік. Навчальні програми. Основні положення

Сподівання програм на більшу самостійність та автономність програм продовжували протистояти потребам у постійних критеріях при підготовці студентів до професійної діяльності. Спеціалісти в області навчання соціальної роботи віддають перевагу "середньому курсу". Він допускає в своїх програмах основний курс і надає авторам програми свободу у формуванні специфічних елементів. Цей напрям був відображений у спеціальному керівництві з складання програм (1984 рік), яке було рекомендовано Радою директорів CSWE у 1982 році для введення у практику в 1983 - 1984 роках.

Ці основні положення покращили аналогічні програми для підготовки спеціалістів з ступінню магістра, прийняті у 1969 році. Вперше було введено в практику програми підготовки бакалаврів. Вони стали основою для розвитку навчальних програм та їх акредитації щодо підготовки соціальних працівників. Пріоритет у їх підготовці був віддано безпосередньо факультетам з підготовки соціальних працівників з умовою, що вони привертатимуть увагу спадкоємності рівнів підготовки спеціалістів.

Упорше така навчальна політика привела до зміни ситуації, що склалась ще в 1974 році: 4-річні програми навчання соціальної роботи (рівень бакалаврів), так як і 2-річні (рівень магістрів), давали можливість і гарантію отримати професійний диплом спеціаліста соціальної роботи.

Навчальна програма базується на традиційних поглядах вільного вибору предметів вивчення, хоча обов'язковими є 5 сфер професійних курсів: поведінка людини і навколишнє середовище, служби соціального захисту та допомоги, соціальна робота, дослідження та практика. У програмі підкреслюється, що професійні предмети вивчаються не за власним бажанням, а в обов'язковому порядку.

Програма підготовки магістрів включає в себе спеціальні

предмети, декілька допоміжних, має направленість на конкретну область знань (наприклад служба в справах сім'ї), на проблемні питання (правопорушення), групи населення (діти, люди похилого віку), на практичну роботу з конкретними категоріями населення. Особлива підтримка надається тим спекурсам, які забезпечують вивчення соціальної політики, стратегій різноманітних служб (від профілактики до лікування), а також вивчення різноманітних теорій.

Навчальні програми передбачають цілий курс гуманітарних дисциплін.

Література

1. Социальная педагогика и социальная работа в контексте международного сотрудничества. - М., 1997. - с.18.
2. Жмир В. Соціальна держава, соціальна політика, соціальна робота (Спроба концептуального аналізу) // Соціальна політика і соціальна робота. - 1997. - № 1(2). - С.5 - 11.
3. Энциклопедия социальной работы: В 3-х т. - М., 1991 - 1994. - Т.3. - С.204.
4. Григорьев С.И. Социология социальной работы как содействие осуществлению и реабилитации жизненных сил человека // Российский журнал социальной работы. - 1996. - № 2. - С.10 - 14.
5. Encyclopedia of Social Work National Association of Social Workers. - N.Y., 1997. - T. 2. - C.2238 - 2247.

УДК 378 СПІЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ З ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ДО ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ І МУЗИКИ.

Т.В.Дорошенко

Державний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка, м.Чернігів

Закон України "Про освіту", Державна національна програма "Освіта" ("Україна XXI століття"), цільова програма "Вчитель" спрямовані на розвиток освіти в державі, підвищення її значення в суспільстві. У зв'язку з цим все більшої актуальності набуває проблема вдосконалення системи ранньої орієнтації молоді на педагогічну професію, що є першоосновою підготовки педагогічних кадрів.

Сучасний стан економічного розвитку країни, що характеризується нестабільністю, зростанням безробіття молоді, несовісності винагороди заробітної плати освітянам, її мінімальний обсяг не сприяють тому, щоб батьки спрямовували дитину обрати в житті

професію вчителя. Як результат - зменшення потоку абітурієнтів у педагогічні заклади.

Учитель початкових класів і музики – спеціальність, яка вимагає не тільки наявності глибокого й стійкого інтересу до професії, педагогічних вмінь, психологічних знань, але й розвинених музичних здібностей. Це, поряд із соціальними причинами, викликає утруднення в професійній орієнтації на педагогічну діяльність. У зв'язку з цим постають завдання удосконалення роботи з профорієнтації в середній загальноосвітній школі.

Досвід показує, що найбільш успішно вчительською професією оволодівають ті студенти й учні, у яких інтерес до педагогічної праці сформувався ще в школі і які ще до вступу в педагогічний навчальний заклад брали активну участь в діяльності з елементами педагогічної праці (допомагали відстаючим, організовували культурні заходи тощо).

Оскільки інтереси і здібності будь-якої людини виявляються, формуються тільки в процесі цілеспрямованої і керованої діяльності, провідна роль в профорієнтації шкільної молоді на професію вчителя початкових класів і музики належить школі, перш за все, класному керівнику і учителю музики. Саме вони мають всі можливості протягом тривалого часу вести спостереження за професійним становленням школярів, розвитком музичних здібностей, формуванням їх психологічної готовності до вибору цієї професії.

Проте практика і результати наукових досліджень показують, що школи не завжди успішно вирішують це завдання. Робота з професійно-педагогічної орієнтації може бути більш успішною лише тоді, коли вона буде проводитися спільними зусиллями вищих педагогічних навчальних закладів і шкіл.

Ефективність діяльності педагогічних колективів шкіл багато в чому залежить від їх співпраці з кафедрами педагогіки, психології, музики педагогічних інститутів, від того, як вчені-педагоги дозволяють поставити профорієнтаційну роботу в школі на наукову основу.

Кожному колективу педагогічного інституту, університету, своєю чергою, необхідно шукати свого абітурієнта, свого майбутнього студента, вміти передбачити в сьогоднішніх учнях завтрашніх творчих, закоханих в свою роботу учителів.

З метою ефективного вирішення проблеми орієнтації учнів на професію вчителя початкових класів і музики на факультеті початкового навчання педвузу доцільно створити раду з профорієнтації, яка розробляє чіткий план спільної роботи зі школами в цьому напрямку. Члени ради разом з керівництвом і учителями шкіл

організують створення й роботу профорієнтаційних шкільних ланок.

Як свідчать спеціальні дослідження, інтерес до педагогічних професій у школярів виникає частіше всього в початкових і молодших підліткових класах. Це вимагає в організації педагогічної профорієнтації не обмежуватися роботою тільки зі старшокласниками. З учнів молодших класів формується склад школи "Юний педагог". Відповідальні від факультету за роботу цієї школи організують викладачів, студентів, учителів з метою проведення тематичних й естетичних бесід, ранків, позакласних заходів, екскурсій до університету, музеїв, відвідування концертів тощо.

В ході таких заходів діти пізнають багато цікавого про учительську працю, отримують уявлення про професію учителя початкових класів і музики, про те, якими якостями, вміннями повинен володіти такий учитель.

На базі середніх і старших класів можна створювати "Клуби майбутнього ліцеїста", або "Клуби майбутнього вчителя". З метою вивчення інтересів і відбору учнів у ці клуби можна використовувати розроблені "Карти інтересів" [1]. Для оцінки (дуже подобається, подобається, байдужий, не подобається) пропонуються такі напрями педагогічної діяльності:

1. Провести урок з молодшими школярами.
2. Провести з ними виховний захід.
3. Перевіряти зошити.
4. Ставити оцінки учням.
5. Пояснювати матеріал своїм товаришам, молодшим учням.
6. Читати книги про професію вчителя.
7. Дивитися фільми про вчителя.
8. Розмовляти з учителями, цікавитися їх життям і роботою.
9. Вирішувати конфліктну ситуацію в класі.
10. Організувати спільне дозвілля з молодшими братами, сестрами, учнями.
11. Відвідувати уроки та позакласні заходи в початкових класах.
12. Читати психолого-педагогічну, музичну літературу.
13. Допомогати вчителю у виготовленні навчального матеріалу.

Отримані таким чином дані дають початкове уявлення про інтереси учнів, що є важливим для подальшої роботи з ними.

Навчально-тематичний план занять таких клубів має за мету – зацікавити учнів даною професією, дати знання про історію появи наставника молодого покоління, навчити розбиратися в самому понятті "учитель" і в суті даної професії, соціальній значущості педагогічної діяльності. Викладачі кафедри педагогіки, кафедри музики, студенти

ведуть з учнями розмову про життя і творчість великих педагогів, музикантів, про вимоги до вчителя початкових класів і музики, про труднощі і радість цієї роботи.

Учням старших класів необхідно надати можливість проводити уроки в початкових класах, в тому числі й уроки музики, брати участь в організації і проведенні тематичних вечорів, диспутів тощо. Така робота дає їм можливість відчутти важливість професії вчителя, зрозуміти її складність, випробувати свої здібності і більш свідомо підійти до вибору майбутньої професії.

До профорієнтаційної роботи з учнями повинні активно залучатися студенти педагогічного факультету. Перед виходом на педагогічну практику їм доцільно прочитати лекції з профорієнтаційної роботи, надати дослідницький матеріал (анкети, опитувальні листи, протоколи індивідуальних бесід з учнями), інформаційний матеріал (рекламні проспекти, фотографії, листи з правилами прийому тощо).

Під час педагогічних практик в школі студенти розповідають учням про вчительську професію, про свою підготовку до неї в інституті, підкреслюють, з якими труднощами зустрічаються під час навчання, на що слід звернути увагу, які знання необхідно отримати в школі, щоб успішно вчитися у вузі.

Студенти можуть проводити цікаві заходи, пов'язані з пропагандою професії учителя. Серед них тематична бесіда "Ким стати?", конкурс "Хто більше знає про професію вчителя?", лекції-концерти, змагання майбутніх учителів, педагогічні, музичні олімпіади, розв'язання педагогічних задач, аналіз фрагмента уроку в початкових класах, зустрічі з учителями і вихователями, обговорення фільмів про школу, учителя, новин педагогічної літератури, відвідування "Днів відкритих дверей", концертів у вузі.

Благотворний вплив на школярів будуть мати зустрічі з викладачами педвузу. Не менш важливо проводити профорієнтаційну роботу і з батьками школярів. На батьківських зборах викладачі інституту розповідають про необхідність правильного і свідомого вибору професії взагалі, педагогічної, зокрема.

Тільки цілеспрямована робота педагогічного колективу і студентів вузу спільно зі школою, коли продумано її зміст, форми і методи, визначена певна організаційна структура дасть очікуваний результат.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ КОМПЛЕКСНИЙ ПЛАН ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ ЛІЦЕЇСТІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Д.В. Алфімов

Донецький державний університет

Розвиток в Україні ринкової економіки вимагає формування такої особистості, яка глибоко усвідомлювала би як її закони, так і була б здатна до генерування нових ідей успішного її функціонування. Ось чому особливо гострим стає питання щодо виховання такого покоління молоді, яке змогло би вивести державу на новий рівень економічного і політичного розвитку. В цьому значна роль відведена навчальним закладам і перш за все тим, які взяли на себе місію допрофесійної підготовки у своїх стінах майбутніх керівників фірм, підприємств, консорціумів, банків тощо.

Серед таких навчально-виховних закладів чинне місце займають бізнес-ліцеї та ліцеї економіко-юридичного спрямування. Ефективність їхньої роботи залежить від багатьох зовнішніх і внутрішніх факторів. Зовнішніми факторами виступають зацікавленість суспільства у функціонуванні таких навчальних закладів, прагнення батьків до навчання у них своїх дітей. Особливо це стосується тих батьків, хто сам займається бізнесом. До зовнішніх факторів ефективності роботи ліцеїв, готуючи майбутніх підприємців також слід віднести підтримку їхньої діяльності з боку бізнес структур (банків, фірм тощо). І найголовнішим фактором тут виступає зв'язок ліцеїв з вищими навчальними закладами відповідного спрямування. Саме вузи є безпосередніми замовниками ліцеєм на допрофесійну підготовку майбутніх бізнесменів.

Внутрішніми факторами ефективної роботи ліцеїв можна вважати ті, що сиріяють досягненню мети і завдань закладів: навчальний план, навчальні програми, форми і методи, що їх адекватно реалізують, педагогічні кадри, заохочення ліцеїстів, включення їх у практичну діяльність. Атмосфера, яка панує у закладі і сприяє підготовці не просто бізнесмена, який має робити тільки гроші, а також людини з високою мораллю, яка здатна бути меценатом, займатися благодійністю, також виступає суттєвим фактором збільшення ефективності функціонування ліцею.

Всі ці фактори діють разом, доповнюючи один одного. Вони є основними, бо підготовка шкільної молоді до підприємницької діяльності – процес складний, підчас суперечливий і багатограний.